

Nr 61

Regeringens proposition om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.

beslutad den 13 mars 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

HANS GUSTAFSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen, som är indelad i tre avsnitt, tas först upp frågor om anslag ur kyrkofonden. Sålunda föreslås anslag till en ny stiftsadjunkts-tjänst, avsedd för sjömanskyrkan i Göteborg. Förslag läggs vidare fram om avlöningsbidrag till ytterligare en tjänsteman hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete och om uppräkningsbidragen. Uppräkning föreslås också av bidragen till sjömanspräster, bidraget till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet och anslaget till fortbildningskurser för präster m.m. Ett särskilt anslag på 100 000 kr. föreslås för biträdes hjälp åt biskoparna.

I ett andra avsnitt föreslås en provisorisk ändring av bestämmelserna om boställsränta.

I det tredje avsnittet föreslås försöksverksamhet med vidgad närvarorätt för de anställda vid sammanträden med nämnd hos församling eller kyrklig samfällighet.

1 Förslag till

Lag med provisoriska bestämmelser om beräkning av boställsränta

Härigenom föreskrives följande.

Vid uträkning av sådan boställsränta, som avses i kungörelsen (1950: 413) angående lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst¹ och som gäller från och med 1976 till och med det senare år under vilket allmän fastighetstaxering första gången därefter verkställs, skall det enhetsvärde å åker som enligt 2 § d) kungörelsen åligger länsstyrelse att fastställa bestämmas till produkten av en koefficient och det enhetsvärde som länsstyrelsen senast har fastställt. Denna koefficient skall, för vart och ett av de för 1975 års allmänna fastighetstaxering använda värderingsområdena för jordbruk, motsvara den genomsnittliga procentuella skillnaden mellan å ena sidan jordbruksvärdet vid 1970 års taxering och å andra sidan jordbruksvärdet och byggnadsvärdet vid 1975 års taxering för fastigheter som icke väsentligen har förändrats under tiden mellan taxeringarna. Koefficienten fastställs av riksskatteverket.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2 Förslag till

Lag om närvarorätt vid sammanträde med nämnd hos församling eller kyrklig samfällighet

Härigenom föreskrives följande.

1 § Regeringen får på framställning av församling eller kyrklig samfällighet medge att kyrkoråd eller annan nämnd hos församlingen eller samfälligheten beslutar att företrädare för de anställda hos församlingen eller samfälligheten får närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

2 § Medgivande enligt 1 § kan begränsas till att avse rätt att närvara och deltaga i överläggningarna vid handläggning av ärenden av visst slag.

3 § Beslut av nämnd med stöd av medgivande enligt 1 § får avse endast den som är anställd hos församlingen eller samfälligheten och som är utsedd av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till församlingen eller samfälligheten.

Denna lag träder i kraft en vecka efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av 2 § 1952: 803.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-03-13

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng. Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson. Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon. Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Proposition om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.

I. Vissa anslag ur kyrkofonden

1 Inrättande av en stiftsadjunktstjänst för sjömanskyrkan i Göteborg

Av de 52 stiftsadjunktstjänster som f. n. finns inrättade är fyra avsedda för den finskspråkiga befolkningen i Sverige. De 48 övriga stiftsadjunktstjänsterna har av Kungl. Maj:t för tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1975 fördelats så att Uppsala stift erhållit sju, varav två med placering i ärkebiskopens kansli, Lunds stift sex, Luleå stift fem, Göteborgs och Stockholms stift vardera fyra, Visby stift en samt vart och ett av Linköpings, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Karlstads och Härnösands stift tre.

Kyrkorådet i S:t Johanneskyrkan i Göteborg har anhållit att en stiftsadjunktstjänst inrättas för sjömanskyrkan i Göteborg. S:t Johanneskyrkan, som är en enskild stiftelse, har sedan 1878 fungerat som sjömanskyrka i Göteborg. Kyrkorådet framhåller att det i dagens ekonomiska situation är förenat med stora ansträngningar att huvudsakligen genom insamlade medel driva denna verksamhet och att det skulle vara ett väsentligt stöd om den nu befintliga pastorstjänsten vid S:t Johanneskyrkan kunde förändras till en speciell sjömansprästtjänst i Göteborg.

Domkapitlet i Göteborg framhåller att besöksfrekvensen på sjömanskyrkans institutioner har stigit kraftigt och att verksamheten successivt har byggts ut. Verksamheten kan enligt domkapitlet ej längre helt bäras av enskilda huvudmän — S:t Johanneskyrkan och Sjömansgården — utan en del av kostnaderna bör övertagas av det allmänna. Domkapitlet

tillstyrker att Kungl. Maj:t prövar formerna för ett inordnande av sjömansprästtjänsten i stiftets kyrkliga verksamhet.

Kammarkollegiet erinrar om att det i Lunds stift finns två stiftsadjunkter och i Stockholms stift en stiftsadjunkt med främsta uppgift att tjänstgöra som sjömanspräster. Någon sådan stiftsadjunkt finns däremot inte anställd i Göteborgs stift trots att landets största hamnstad finns i stiftet. Detta förhållande beror på att sjömansvården i Göteborg på ett förtjänstfullt sätt ordnats av de två stiftelserna Göteborgs kyrkliga sjömansvård-Sjömansgården och S:t Johanneskyrkan. Kollegiet är av den bestämda uppfattningen att stiftelserna inte i längden, utan stöd av det allmänna, förmår finansiera sin verksamhet. Kollegiet anser därför starka skäl tala för inrättande i Göteborgs stift av ytterligare en stiftsadjunktstjänst, vars innehavare väsentligen bör ägna sig åt sjömansvården i Göteborg.

Föredraganden

Sjömanskyrkan i Göteborg fullgör ett både betydelsefullt och uppskattat arbete. De två stiftelser som har bekostat verksamheten vid sjömanskyrkan har under flera år haft större utgifter än inkomster. Utan stöd av det allmänna kan de inte längre svara för denna verksamhet. Med hänsyn till dessa omständigheter och till att det bör finnas en sjömanspräst i Göteborg tillstyrker jag att tjänsten som sjömanspräst nu inordnas i stiftets kyrkliga verksamhet och att en ny stiftsadjunktstjänst inrättas för arbete bland sjöfolk i Göteborgs stift.

2 Bidrag till svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete

Svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete (före år 1966 benämnt svenska kyrkans diakonistyrelse) har sedan år 1962 erhållit bidrag ur kyrkofonden för avlönande av sex tjänstemän hos centralrådet. Bidraget utgår med belopp som för varje tjänsteman är beräknat till hälften av stiftsadjunkts lön i näst högsta löneklassen (f. n. F 12) i ortsgroup 5, vartill kommer viss reseersättning (f. n. 1 450 kr.). Som villkor för bidrag gäller i princip att innehavaren av den tjänst, för vilken bidrag lämnas, är präst i svenska kyrkan. Om särskilda skäl föreligger kan dock regeringen nedge att bidrag får utgå även om vederbörande tjänstinnehavare inte är präst.

Centralrådet anholder dels att bidrag skall få utgå för avlönande av tio tjänstemän, dels att bidrag skall få utgå även till bestridande av sociala kostnader för de tjänster till vilka lönebidrag utgår.

Kammarkollegiet framhåller att centralrådet är i stort behov av ekonomiskt stöd samt tillstyrker att löne- och resebidrag får utgå för avlönande av ytterligare två tjänstemän hos rådet. Kollegiet avstyrker däremot bidrag för de sociala avgifterna.

Föredraganden

En motivering för bidragen till centralrådet har varit att de tjänstemän, för vilkas avlönande bidrag utgått, under hälften av sin arbetstid ansetts fullgöra arbetsuppgifter likartade med dem som ankommer på församlingspräster samt stifts- och kontraktsadjunkter (prop. 1962: 42 s. 14). Lönebidragen har därför utgått med belopp motsvarande hälften av stiftsadjunkts lön i näst högsta löneklassen. Vid beräkningen av lönebidragen har hänsyn inte tagits till de sociala avgifterna, vilka var relativt obetydliga när bidraget ursprungligen infördes år 1937. Under senare år har de sociala utgifterna blivit alltmer betungande för centralrådet. Det är enligt min mening rimligt att bidrag får utgå även för dessa kostnader. Jag föreslår att varje lönebidrag fr. o. m. nästa budgetår ökas med ett belopp beräknat på samma sätt som lönekostnadspålägg på lön som utges av statlig myndighet.

Vidare föreslår jag att löne- och resebidrag får utgå för ytterligare en tjänst hos centralrådet. Det nya bidraget bör utgå efter samma grunder som gäller för övriga tjänster för vilka bidrag utgår.

Merkostnaden för kyrkofonden till följd av vad jag nu har föreslagit uppskattar jag till i runt tal 90 000 kr. per år.

3 Avlöningsbidrag till sjömanspräster

Ur kyrkofonden utgår f. n. till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse 20 bidrag om vardera 37 900 kr. årligen för avlönande av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

Sjömansvårdsstyrelsen anhåller att varje lönebidrag räknas upp med 1 930 kr. med hänsyn till 1974 års lönehöjningar och med ytterligare 2 000 kr. på grund av ökade sociala avgifter. Vidare anhåller styrelsen om retroaktivt tillägg för tiden den 1 januari 1974—den 30 juni 1975 med sammanlagt 56 935 kr. Styrelsen anhåller också om ett särskilt bidrag med 15 000 kr. för rese- och besöksverksamhet avseende sjömanskyrkliga utposter i och utom Europa.

Kammarkollegiet föreslår att varje lönebidrag räknas upp med 1 900 kr. till 39 800 kr. och att retroaktivt tillägg får utgå med sammanlagt 56 050 kr. Förslaget om ett särskilt bidrag för rese- och besöksverksamhet anser sig kollegiet av principiella skäl inte kunna tillstyrka.

Föredraganden

Med hänsyn till de ökade kostnaderna för löner och socialförsäkringsavgifter bör varje bidrag den 1 juli 1975 räknas upp med 4 200 kr. till 42 100 kr. Vidare förordar jag att retroaktivt tillägg för tiden den 1 januari 1974—den 30 juni 1975 får utgå med ett sammanlagt belopp av

96 000 kr. Förslaget om ett särskilt bidrag för rese- och besöksverksamhet kan jag inte tillstyrka.

4 Bidrag till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet

För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av högst 163 000 kr. ur kyrkofonden som bidrag till bestridande av kostnaderna för den kyrkomusikaliska linjen vid Sköndalsinstitutet.

Direktionen för Svenska diakonsällskapet anhåller för budgetåret 1975/76 dels om ett anslag på 308 575 kr., dels om ett enligt principen för statsbidrag till den sociala utbildningen vid Sköndalsinstitutet beräknat tilläggsanslag när de löne- och arvodeskostnader som föranleds av ändrade avtal kan framräknas. Av det begärda beloppet utgör 275 575 kr. beräknade kostnader för avlöningar åt lärare efter avdrag av elcvavgifter. Återstående 33 000 kr. avser renovering av tre flyglar och utbyte av fem utslitna pianon.

Kammarkollegiet, som av principiella skäl inte anser sig kunna tillstyrka anslag ur kyrkofonden till renovering och nyanskaffning av musikinstrument, föreslår att diakonsällskapet erhåller ett bidrag av 190 000 kr. till lönkostnaderna för kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet.

Föredraganden

De ökade lönekostnaderna motiverar en höjning av bidraget med 15 000 kr. till 178 000 kr. Jag föreslår att diakonsällskapet dessutom får en engångsanvisning av 25 000 kr. som bidrag till renovering resp. utbyte av pianon. Något tilläggsanslag är jag däremot inte beredd att tillstyrka. Bidrag till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet bör alltså för nästa budgetår utgå med sammanlagt 203 000 kr.

5 Biträdeshjälp åt biskoparna

1970 års kyrkomöte har anhållit om åtgärder för inrättande i varje stift av ett biskopens kansli med en kvalificerad sekreterare (assistent) och en kontorist (mot. 1970: 69, 1 TU 13, kskr 36).

Ärkebiskopen har tillstyrkt de åtgärder som kyrkomötet anhållit om.

Kammarkollegiet anser sig inte kunna tillstyrka framställningen i vad den avser inrättande av en tjänst som assistent åt biskopen i varje stift. Beträffande frågan om inrättande av kontoristtjänster erinrar kollegiet om att det ur den i staten för domkapitlen och stiftsnämnderna upptagna anslagsposten till tillfällig personal hos domkapitlen m. m. enligt regeringens bestämmande bestrids kostnader för skrivhjälp åt biskoparna. Kollegiet föreslår att denna anslagspost höjs.

Statskontoret förklarar att underlag saknas för bedömande av det väckta förslaget, eftersom de planeringsuppgifter som skulle åvila de

tilltänkta kanslierna inte närmare preciserats och ett antal betydande frågor rörande svenska kyrkans struktur redan är under utredning. Med hänsyn härtill och då jämväl de avsevärda kostnaderna för kanslierna påkallar att frågan övervägs ytterligare avstyrker statskontoret bifall till framställningen.

Föredraganden

Jag är inte beredd att tillstyrka att det vid sidan av nuvarande stiftskanslier inrättas särskilda kanslier åt biskoparna. Däremot anser jag i likhet med kammarkollegiet att biskoparna bör få ökade resurser för skrivhjälp. Jag föreslår att, utöver de medel som anvisas ur statsanslaget till förvaltningskostnader för domkapitlen och stiftsnämnderna, ur kyrkofonden budgetåret 1975/76 får utgå högst 100 000 kr. för biträdeshjälp åt biskoparna.

6 Anslag till anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden

Med stöd av 12 § 3 lagen (1970: 940) om kyrkliga kostnader utgår ur kyrkofonden anslag för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 80 000 kr. För nästa budgetår räknar jag med ett lika stort medelsbehov och förordar därför att ett oförändrat anslag av 80 000 kr. anvisas för ändamålet.

7 Anslag för anordnande av teologiska fortbildningskurser för präster m. m.

Sedan budgetåret 1953/54 utgår ett årligt anslag ur kyrkofonden för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster. Anslaget, som har kommit att användas huvudsakligen till teologiska seminarier och kurser för prästerna ute i stiftet, utgår fr. o. m. den 1 juli 1974 med högst 65 000 kr. för budgetår.

Under de senaste åren har en allt livligare fortbildningsverksamhet ägt rum i de olika stiftet. Kostnaderna för denna verksamhet är långt större än anslaget.

Den sakkunnige för utredning av frågan om de praktisk-teologiska övningsinstitutens framtida ställning m. m., vilken enligt sina direktiv (riksdagsber. 1970: U 50) även haft att överväga frågan om prästernas fortbildning, har i sitt betänkande (SOU 1971: 89) Praktisk prästutbildning lagt fram förslag om en fastare organiserad fortbildning. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till detta förslag, som f. n. bereds inom utbildningsdepartementet, föreslår jag att anslaget höjs med 5 000 kr. till högst 70 000 kr. med verkan fr. o. m. nästa budgetår.

8 Anslag till Kyrkornas världsråds femte generalförsamling

För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av högst 100 000 kr. ur kyrkofonden som bidrag till bestridande av kostnaderna för Kyrkornas världsråds femte generalförsamling i Jakarta och för svenska kyrkans delegater till denna. Kyrkornas världsråds centralkommitté har beslutat att förlägga generalförsamlingen till Nairobi i stället för till Jakarta. För riksdagens information vill jag anmäla att jag senare kommer att föreslå regeringen att det av statsmakterna för innevarande budgetår beviljade bidraget som följd härav i stället får användas för att bestrida motsvarande kostnader för generalförsamlingen i Nairobi.

9 Hemställan

Under återopande av vad jag har anfört i detta avsnitt hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. får utgå medel för avlöning av ytterligare en stiftsadjunkt, avsedd för sjömanskyrkan i Göteborg,

2. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. efter regeringens prövning får utgå bidrag till avlöning av sju tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som jag har förordat,

3. medge att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse får utgå

dels för tiden den 1 januari 1974—den 30 juni 1975 ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 96 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. 20 bidrag om vardera 42 100 kr. för budgetår för avlöning av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

4. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 får utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 203 000 kr. till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

5. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 får utgå medel med högst 100 000 kr. för biträdeshjälp åt biskoparna,

6. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1975/76 får utgå medel med högst 80 000 kr. för anlåtande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement,

7. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. får utgå medel med högst 70 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster.

II. Provisorisk ändring av bestämmelserna om boställsränta

Inledning

Gällande bestämmelser om boställskapital och boställsränta tillkom vid 1938 års klockarboställsreform. Denna reform innebar att dittills rådande jordavlöningssystem för klockare avskaffades. I fråga om de med det äldre systemet förbundna avlöningstillgångarna, huvudsakligen lönefastigheter men även en del lönefonder, meddelades bestämmelser om dispositionen av tillgångarna, om ansvarighet för tillgångarnas kapitalvärde och årliga avkastning och om deras fortsatta användning till bekostande av kyrkomusikers avlöning. De i detta sammanhang meddelade bestämmelserna om boställskapital, avkastningsprocent och boställsränta representerade en teknisk lösning med syfte att åstadkomma en enhetlig form för framtida värdesäkring av de till en klockartjänst hörande lönetillgångarnas kapitalvärde och avkastning.

Bestämmelserna om boställskapital och boställsränta baserades på kommunalskattelagens (1928: 370) och taxeringslagens (1956: 623) bestämmelser om fastighetstaxering. På grund av ändringar i kommunalskattelagen och taxeringslagen kan bestämmelserna om uträkning av boställsränta inte längre tillämpas. Detta aktualiseras av 1975 års allmänna fastighetstaxering, i anslutning till vilken enligt bestämmelser omräkning av boställsränta skall ske.

Som underlag för ett beslut om erforderliga ändringar av gällande bestämmelser om boställsränta krävs viss utredning. I samband därmed bör övervägas om systemet med boställskapital och boställsränta kan förenklas eller avvecklas. I avvaktan härpå krävs en provisorisk lösning, som kan användas vid den omräkning som, enligt vad nyss sagts, skall göras i anslutning till 1975 års allmänna fastighetstaxering.

I en den 17 januari 1975 daterad departementspromemoria (Ds U 1975: 3) om översyn och provisorisk ändring av bestämmelserna om boställsränta redogörs för gällande bestämmelser och behovet av en översyn av dessa samt framläggs förslag till provisorisk ordning att tillämpas i anslutning till 1975 års allmänna fastighetstaxering. I anslutning till departementspromemorian har vidare inom Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund upprättats en den 14 januari dagtecknad promemoria i frågan.

Över departementspromemorian och pastoratsförbundets promemoria har, efter remiss, yttranden avgetts av kammarkollegiet, riksskatteverket, länsstyrelserna i Uppsala samt Göteborgs och Bohus län, stiftsnämnderna i Lund och Karlstad samt, såvitt gäller departementspromemorian, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund.

Departementspromemorian*Gällande bestämmelser*

De grundläggande bestämmelserna om klockarboställsränta m. m. är meddelade i lagen (1938: 732) angående särskilda grunder för klockar- och organistlöns bestämmande samt om dispositionen av till klockar- och organisttjänst hörande avlöningstillgångar (klockarboställslagen) och i kungörelsen (1939: 173) med föreskrifter rörande tillämpningen av lagen.

Genom övergångsbestämmelserna till lagen (1947: 275) om kyrkomusiker upphävdes de båda förutnämnda författningarna. Skälet härtill var att dessa författningar, vid genomförandet av den kyrkomusikerreform varom grundläggande beslut fattades år 1947, till allra största delen skulle komma att rymma endast dött rättsligt stoff.

I samband med beslutet år 1950 om finansieringen av kostnaderna för den nya kyrkomusikerorganisationen befanns emellertid (prop. 1950: 231 s. 41) att klockarboställslagen och tillämpningskungörelsen innehöll stadganden i fråga om ansvarighet för boställskapital, skyldighet att utgöra boställsränta samt proceduren vid det fortlöpande bestämmandet av sådan ränta, som — fast med vissa jämkningar — även efter den nya tjänstereformens fullständiga genomförande måste upprätthållas och tillämpas. För att tillgodose detta behov utfärdades kungörelsen (1950: 413) angående lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst varigenom klockarboställslagen och dess tillämpningskungörelse i nyss angivna hänseenden återupplivades.

I det följande lämnas en kortfattad redovisning för huvudinnebörden av de båda klockarboställsförfattningarnas bestämmelser dels i fråga om disposition av och framtida ansvarighet för klockarlönetillgångarna, dels i fråga om fastställelse av boställskapital och avkastningsprocent samt uträkning av boställsränta.

Stiftsnämnden skulle till Kungl. Maj:t lämna förslag om varje fastighets lämpligaste disposition, varvid huvudalternativen utgjorde försäljning av fastigheten eller dess bibehållande som kyrklig jord. Lönefastighet som inte såldes skulle antingen disponeras och förvaltas av kyrkofonden eller övertas av den församling inom vars område fastigheten var belägen. — I det övervägande antalet fall kom fastigheterna att övertas av resp. församlingar. — Kyrkofonden resp. församling som övertog en klockarfastighet, en lönefond eller försäljningsmedel härrörande från försäljning av klockarfastighet blev därmed ansvarig för det boställskapital som fastställdes för ifrågavarande lönetillgång. I denna ansvarighet innefattades skyldighet att till avlöning vid den ifrågavarande klockartjänsten årligen tillskjuta ett belopp motsvarande den på boställskapitalet enligt fastställd avkastningsprocent belöpande boställsräntan.

Kyrkomusikerreformen av år 1947 medförde inga väsentliga förändringar i nyss angivna hänseenden. Kostnaderna för avlöning och pensionering av kyrkomusiker skulle i huvudsak bestridas av pastoraten. De avlöningstillgångar som var förenade med dittillsvarande klockar- och organistbefattningar i pastoratet skulle på motsvarande sätt utgöra tillgångar för pastoratet för kyrkomusikers avlöning. Som redan har nämnts utfärdades år 1950 kungörelse om lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst, varigenom bestämmelserna i klockarboställslagen och dess tillämpningskungörelse om ansvarighet för boställskapital och boställsränta gavs fortsatt giltighet.

En för genomförandet av 1938 års klockarboställsreform i nyss redovisade avseenden grundläggande åtgärd av engångskaraktär var att göra uppskattningar av varje klockarlönefastighets saluvärde och behållna årsavkastning och med utgångspunkt häri fastställa boställskapital och avkastningsprocent. Denna uppgift ålades stiftsnämnderna.

Med boställskapital avsågs det av stiftsnämnden — en gång för alla — i areal åkerjord omräknade och fastställda värdet av de lönefastigheter och lönefonder som hörde till en klockartjänst. Den mot värdet av sagda tillgångar svarande arealen åkerjord skulle bestämmas efter det för orten vid senast verkställda allmänna fastighetstaxering tillämpade enhetsvärdet på åker av högsta inom samma ort förekommande godhetsklass vid en medelstor jordbruksfastighet med normalt byggnadsbestånd. Därmed erhöles en värdebeständig bestämning av avlöningstillgångarnas kapitalvärde.

Avkastningsprocenten beräknades med utgångspunkt i den uppskattade behållna avkastningen av de i boställskapet ingående avlöningstillgångarna och fastställdes även den att gälla allt framgent.

Boställsräntan utgjorde den beräknade avkastningen för visst år av ett boställskapital och uträknades genom multiplicering av avkastningsprocenten, det för boställskapet fastställda antalet arealenheter åker och det för boställskapet vid ifrågavarande tidpunkt gällande enhetsvärdet per arealenhet åker.

Medan det i areal åker uttryckta boställskapet liksom avkastningsprocenten alltsedan de en gång fastställdes har stått oförändrade, har boställsräntan varit underkastad förändring allteftersom värdet per ytenhet åker ändrats genom de återkommande fastighetstaxeringarna. Regler för detta förfarande ges i 1939 års kungörelse med föreskrifter rörande tillämpningen av klockarboställslagen. I fråga om framtida fastställande av enhetsvärde på åker säger kungörelsens 18 § följande:

Det åligger vederbörande länsstyrelse och, beträffande Stockholms stad, överståthållarämbetet att varje år allmän fastighetstaxering ägt rum — omedelbart efter det fastighetsprövningsnämnden avslutat sina arbeten för året — med ledning av därvid för varje ort tillämpat enhetsvärde, som i 9 § 2 mom. klockarboställslagen avses, för en var enligt 7 § härförut ifrågakommande församling fastställa det enhetsvärde

å åker, som skall gälla vid uträkning av boställsränta för fall, varom i 14 § 2 och 3 mom. samt 19 § i denna kungörelse sägs. Sålunda fastställt enhetsvärde skall lända till efterrättelse vid uträknande av boställsränta, avseende tid efter utgången av det år, varunder den allmänna fastighetstaxeringen ägt rum, till utgången av det år allmän fastighetstaxering nästa gång verkställs.

Länsstyrelsen skall sålunda i anslutning till varje allmän fastighetstaxering fastställa nya enhetsvärden för varje ifrågakommande församling att användas vid uträkning av boställsränta. De nya enhetsvärdena skall fastställas med ledning av för varje ort tillämpat enhetsvärde som avses i 9 § 2 mom. klockarboställslagen. Klockarboställslagen säger här om följande:

För bestämmande av boställskapital skall enligt 1 mom. uppskattat värde av lönefastighet och av lönefond omräknas i areal åkerjord. Area-len åkerjord anges därvid i hektar eller motsvarande lägre ytenhet efter det för orten vid senast verkställda allmänna fastighetstaxering tillämpade enhetsvärdet å åker av högsta inom samma ort förekommande godhetsklass vid en medelstor jordbruksfastighet med normalt byggnadsbestånd.

På grund av ändringar i kommunalskattelagen och taxeringslagen har de i det föregående redovisade bestämmelserna om fastställande av enhetsvärde för uträkning av boställsränta blivit inaktuella. Bestämmelserna anknyter till äldre bestämmelser i kommunalskattelagen och taxeringsförordningen, enligt vilka de vid fastighetstaxering tillämpade enhetsvärdena på åker inkluderade ett byggnadsvärde. Detta är inte längre fallet. I de för 1975 års taxering gällande bestämmelserna skiljer man på åkervärde och byggnadsvärde.

Till angivna förändring kommer förändringar i fråga om praktiska detaljer avseende förfarandet vid taxering, organisation och terminologi. Därigenom har de i kungörelsen med tillämpningsföreskrifter till klockarboställslagen meddelade anvisningarna för hur man praktiskt skall gå till väga vid antagande av enhetsvärde också blivit inaktuella.

Förslag till provisorisk lösning

Av det föregående framgår att en översyn av nuvarande bestämmelser om boställsränta behövs för att åstadkomma en anpassning till ändringarna i kommunalskattelagen och taxeringslagen. Härtill fogar sig frågan, om inte en förenkling av hela systemet med boställskapital och boställsräntor borde eftersträvas. En förenkling skulle antingen kunna begränsas till att söka en enklare form för återkommande justering av boställsräntorna eller gå längre och syfta till en avveckling av hela systemet, eventuellt genom någon form av avlösning.

Att företa en översyn tar viss tid. De förslag som sedermera grundas på översynen torde, i vart fall om de skulle gå ut på en avveckling av nuvarande system, få underställas såväl kyrkomöte som riksdagen. En

översyn och därpå framdeles grundade beslut tillgodoser sålunda inte behovet av att finna en lösning som kan användas vid den revidering av boställsräntorna som skall genomföras innevarande år i anslutning till 1975 års allmänna fastighetstaxering. Med anledning härav har fråga uppkommit om en provisorisk lösning, som kan tillämpas för denna gång men som så snart som möjligt bör ersättas av en på den avsedda översynen grundad definitiv lösning.

Den enklaste provisoriska lösningen är utan tvivel att låta nuvarande värden på boställskapital och boställsräntor förbli oförändrade i avvaktan på översyn och beslut på grundval härav. Ett ytterligare skäl härför är att de fastställda värdena på boställskapital och boställsräntor, som alltsedan systemets införande uppräknats i anslutning till varje allmän fastighetstaxering, i åtskilliga fall bedöms överstiga värdet av de bakomliggande reella tillgångarna och deras avkastning.

En lagbestämmelse grundad på denna ståndpunkt skulle kunna begränsas till en föreskrift om förlängd giltighet av gällande beslut om fastställelse av enhetsvärden att lända till efterrättelse vid uträkningen av boställsränta.

A andra sidan kan hävdas att en provisorisk lösning inte bör syfta till att modifiera eller ändra det rådande rättsförhållandet utan att den bör åstadkomma ett materiellt resultat, som någorlunda väl överensstämmer med det som skulle erhållits vid en fortsatt tillämpning av hittills gällande bestämmelser.

För att få underlag för en provisorisk lösning som tillgodoser detta krav måste resultatet av 1975 års allmänna fastighetstaxering avvaktas. Med ledning av den genomsnittliga procentuella förändringen på varje ort av taxeringsvärdena för jordbruksfastigheter, såvitt gäller deras jordbruksvärde och byggnadsvärde, kan man fastställa ett procenttal med vilket omräkning skall ske av senast fastställda enhetsvärden till grund för uträkningen av boställsränta. Ett härpå grundat förslag till lag med provisoriska bestämmelser om beräkning av boställsränta har fogats som bilaga till departementspromemorian. Lagförslaget bör fogas som *bilaga* till protokollet i detta ärende.

Pastoratsförbundets promemoria

Förbundet anför i den tidigare nämnda promemorian, att behovet av översyn av bestämmelserna om boställsränta då och då har aktualiserats av medlemmar av förbundet. Församlingarna har i vissa fall avyttrat de övertagna klockarboställena. Avkastningen av försäljningsbeloppet eller av klockarbostället motsvarar inte boställsräntan. Från församlingarnas sida har mot denna bakgrund framförts önskemål om att förbundet skall verka för en avveckling av systemet med boställsränta eller i vart fall verka för att eliminera bristerna i systemet. Den aktualiserade översynen torde därför allmänt hälsas med tillfredsställelse. Med hän-

syn till boställskapitalets fiktiva karaktär och de av församlingarna påtalade bristerna borde, i avvaktan på boställsräntornas avveckling, en ändring i 1939 års kungörelse med föreskrifter rörande tillämpningen av klockarboställslagen möjliggöra ett uppskov för länsstyrelserna med att fastställa nya enhetsvärden att gälla från år 1976.

Remissyttranden

Samtliga remissinstanser tillstyrker att en översyn görs av bestämmelserna om klockarboställsränta. Det är en allmän uppfattning att syftet med översynen bör vara att åstadkomma en avveckling av rådande system. *Kammarkollegiet* redovisar synpunkter på hur en avveckling lämpligen skulle kunna genomföras. *Pastoratsförbundet* finner önskvärt att översynen om möjligt bedrivs med sådan skyndsamhet att förslaget kan underställas 1975 års kyrkomöte. Även förslaget till provisorisk lösning tillstyrks av samtliga remissinstanser, även av pastoratsförbundet för det fall förslag på grundval av en översyn inte hinner framläggas till årets kyrkomöte.

Riksskatteverket ställer sig positivt till förslaget att den för uppräkningsningen av tidigare fastställda enhetsvärden på åkerjord nödvändiga koefficienten fastställs av verket. Förslaget att koefficienten skall fastställas för varje värderingsområde för jordbruk finner riksskatteverket väl avvägt. *Pastoratsförbundets* uppfattning i denna fråga är däremot, att man vid fastställande av koefficienten bör gå ned på kommunnivå. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, som i övrigt tillstyrker förslaget, förordar att riksskatteverket övergångsvis får i uppgift att, efter fastställande av omräkningskoefficienterna, även framräkna de nya enhetsvärdena. Även det kungörelseförfarande som enligt 1939 års kungörelse med tillämpningsföreskrifter till klockarboställslagen åligger länsstyrelserna borde, i den mån det över huvud taget är nödvändigt, i någon form kunna ombesörjas av riksskatteverket.

Föredraganden

I det föregående har jag redogjort för de regler som gäller om *klockarboställskapital* och *klockarboställsränta*. Som jag också har redovisat kan dessa regler i vad de avser uträkning av boställsränta numera inte tillämpas på grund av ändringar i kommunalskattelagen (1928: 370) och taxeringslagen (1956: 623). På grund härav och då systemet med klockarboställskapital och boställsränta är onödigt komplicerat och tungrott i förhållande till dess begränsade ekonomiska betydelse, avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen att besluta om en översyn av systemet. Denna översyn bör i första hand gå ut på att överväga en avveckling.

I avvaktan på översynen krävs sådan provisorisk ändring av bestämmelserna att gällande enhetsvärden kan räknas om på grundval av

1975 års allmänna fastighetstaxering. Det förslag till provisoriska bestämmelser som har lagts fram i den promemoria (Ds U 1975: 3) som har upprättats inom utbildningsdepartementet innebär att en sådan omräkning skall ske med tillämpning av en koefficient, som riksskatteverket fastställer för varje ifrågakommande värderingsområde för jordbruk på grundval av resultatet av 1975 års allmänna fastighetstaxering. Detta förslag har tillstyrkts av samtliga remissinstanser. Pastoratsförbundet har dock förordat att koefficienterna skall beräknas med hänsyn till förhållandena inom varje särskild kommun. Även jag kan ansluta mig till förslaget om en omräkning med tillämpning av en koefficient som fastställs av riksskatteverket. Jag är emellertid med hänsyn till de tekniska svårigheterna att beräkna koefficienterna inte beredd att tillmötesgå pastoratsförbundets önskemål om att koefficienter skall fastställas för varje ifrågakommande kommun. Jag förordar således en provisorisk lösning i enlighet med förslaget i departementspromemorian. Promemorians förslag till lag bör dock justeras i formellt avseende. Det ankommer på regeringen att meddela de föreskrifter som kan erfordras för tillämpningen av lagen.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört i detta avsnitt hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen
att antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag
till lag med provisoriska bestämmelser om beräkning av boställsränta.

III. Vidgad närvarorätt vid sammanträden med nämnd hos församling eller kyrklig samfällighet

Enligt lagen (1972: 271) om närvarorätt vid sammanträde med kommunal eller landstingskommunal nämnd kan regeringen på framställning av kommun eller landstingskommun medge att viss kommunal eller landstingskommunal nämnd får besluta att företrädare för de anställda hos kommunen eller landstingskommunen får närvara vid nämndens sammanträden och delta i överläggningarna men inte i beslutet. Syftet med lagen är att främja försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati på det kommunala området.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Svenska kommunalarbetsförförbundet, Svenska prästförbundet, Sveriges kommunaltjänstemannaförbundet, Sveriges lärarförbundet (som representerar Kyrkomusikernas riksförbundet) och Sveriges socionomers riksförbundet har tillsatt en arbetsgrupp för personalpolitiken i församlingarna. Arbetsgruppen

har hos regeringen föreslagit att de anställda i kyrkokommunerna i fråga om närvarorätt för personalrepresentanter i nämnder och överförande av viss beslutanderätt till partssammansatta grupper får motsvarande möjligheter som de anställda inom borgerliga kommuner och landstingskommuner och att utredningen (C 1970: 29) om den kommunala demokratin får i uppdrag att uppmärksamma personalinflytande-frågor inom det kyrkokommunala området.

Särskilt med hänsyn till att det utredningsuppdrag som har lämnats till utredningen om den kommunala demokratin är mycket omfattande och avser endast kommuner och landstingskommuner är jag inte beredd att föreslå att uppdraget utvidgas på det sätt som arbetsgruppen föreslår. Jag delar emellertid arbetsgruppens uppfattning att det vidgade arbetstagarinflytandet på det kommunala och landstingskommunala området bör följas av liknande åtgärder på det kyrkokommunala området. Försök med vidgad närvarorätt bör därför komma till stånd även då det gäller kyrkliga kommuner. Jag räknar med att försöksverksamheten endast skall behöva pågå under en begränsad tid. Arbetsgruppen har förklarat sig beredd att, på samma sätt som de centrala råden för det primärkommunala och det landstingskommunala området, medverka i en sådan försöksverksamhet och vid utvärderingen av verksamheten. Jag förordar att regeringen — i likhet med vad som gäller i fråga om kommun och landstingskommun — genom en särskild lag ges befogenhet att medge att kyrkoråd och annan nämnd hos församling och kyrklig samfällighet beslutar om närvarorätt m. m. vid nämndens sammanträden för företrädare för de anställda. Lagen bör utformas så att bestämmelserna överensstämmer med vad som i detta avseende gäller för kommuner och landstingskommuner. I enlighet härmed får jag i fråga om den närmare innebörden av de nu föreslagna lagbestämmelserna hänvisa till vad chefen för civildepartementet anförde i denna del i prop. 1972: 97 med förslag till lag om närvarorätt vid sammanträde med kommunal eller landstingskommunal nämnd (s. 8 och 9).

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om närvarorätt vid sammanträde med nämnd hos församling eller kyrklig samfällighet.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga

Promemoriaförslaget

Förslag till**Lag med provisoriska bestämmelser om beräkning av boställsränta**

Vid uträkning av boställsränta skall — utan hinder av vad som eljest följer av kungörelsen (1950:413) angående lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst — följande gälla.

Det i 2 § d) nämnda kungörelse angivna enhetsvärdet skall bestämmas till det tal som erhålles, om det enhetsvärde som fastställdes med anledning av 1970 års allmänna fastighetstaxering multipliceras med en koefficient.

Denna koefficient skall motsvara den genomsnittliga procentuella förändring som ägt rum mellan 1970 års och 1975 års allmänna fastighetstaxeringar vid en jämförelse inom de för 1975 års använda anvisningsområdena av å ena sidan jordbruksvärdet vid 1970 års taxering och å andra sidan jordbruksvärdet och byggnadsvärdet vid 1975 års taxering, såvitt gäller fastigheter som inte undergått väsentlig förändring under mellantiden.

Koefficienten fastställas av riksskatteverket.

Med tillämpning av fastställd koefficient bestämt enhetsvärde skall användas för uträkning av boställsränta avseende tid efter utgången av år 1975 till utgången av det år allmän fastighetstaxering nästa gång verkställs.

